

Lausuntopyyntö Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheen aineistosta

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava on edennyt maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaiseen ehdotusvaiheen viranomaislausuntokierrokseen. Pohjois-Pohjanmaan maakuntahallitus on 19.12.2023 (§ 178) hyväksynyt energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotuksen lausuntoaineiston maankäyttö- ja rakennusasetuksen 13 §:n mukaisesti kuultavaksi. Kuulemiskierros ei ole julkinen, joten lausunnot pyydetään ainoastaan niiltä tahoilta, jotka sisältyvät asetuksen kirjaukseen. Saatuihin lausuntoihin laaditaan vastineet, jotka käsitellään maakuntahallituksessa. Lausunnot pyydetään toimittamaan 23.2.2024 mennessä Pohjois-Pohjanmaan liiton kirjaamoon. Kempeleen kunta on pyytänyt lausunnon antamiseen lisäaikaa 30.2.2024 asti.

Teemat

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa tarkasteltavia teemoja ovat mm. olleet:

- Energiantuotanto, varastointi ja siirto
- Viherrakenne, ekosysteemipalveluiden tarkastelu
- Liikennejärjestelmää koskevat päivitykset
- Energiaturroksen vaikutukset maankäytön suunnitteluun
- Pohjavesialueiden luokitus- ja rajaumuutosten ajantasaistaminen

Kempeleen kunnan lausunto

Kempeleen kunta on tutustunut maakuntakaavan valmisteluaineistoon ja on käsitellyt asiaa kunnanhallituksessa 26.2.2024. Kempeleen kunta toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kempeleen kunta kiittää Pohjois-Pohjanmaan liittoa maakunnan kuntien hyväksi tekemästään työstä alueidenkäytön ohjaamiseksi kestäväällä tavalla. Ilmasto- ja energiavaihemaakuntakaavan kokonaisuus selvityksineen ja vaikutustenselvityksineen on jälleen laaja ja monitahoinen prosessi, joka on tuottanut alueidenkäytön suunnitteluun paljon uutta tietoa ja auttaa kuntia ennakoimaan ja suunnittelemaan maankäyttöä pitkäjänteisesti alueellaan. Tuulivoimaenergian tuotanto seudullisessa kokoluokassa on mahdollista vain osassa Pohjois-Pohjanmaan kuntia. Kempeleen kunta pitää kuitenkin hyvänä, että tuulivoima-alueiden sijainninohjaukselle on maakuntakaavassa selkeät selvityksiin pohjautuvat ja johdonmukaiset periaatteet.

Energiantuotanto, varastointi ja siirto

TUULI-hankkeessa laaditussa sijainninhjausmallissa lopputuloksena on, ettei Kempeleen kunnan alueella ole tuulivoimatuotannolle soveltuvia alueita. Kempeleen kunta esitti 8.8.-23.9.2022 nähtävillä olleen luonnosvaiheen palautteenaan, että Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiavaihemaakuntakaavassa voitaisiin selvittää sähkönsiirtokapasiteetin riittävyys myös muut fossiilittomat energiantuotantomuodot huomioiden.

Vastineen mukaan ”Energiamurros ja ilmastovaikutusten arviointi Pohjois-Pohjanmaalla” (EMMI) -hankkeen työpaketti 1 (TP1) aloitti maakunnallisen keskustelun uusiutuvan energiantuotannon ja siihen kytkeytyvän vetytalouden mahdollisuuksista ja maankäytön reunaehdoista kuntien ja eri sidosryhmien kesken.

Ehdotusvaiheen kaavakartalle onkin hankkeen johdosta lisätty pitkän aikavälin kehittämistarvemerkinä KAASUPUTKEN YHTEYSTARVE. Merkinällä ei ole suunnittelumääräystä. Yhteystarve on sijoitettu Kempeleen kohdalla Juurussuon itäpuolelle Pikkaralan suurmuuntoasemalle suuntautuvien voimalinjojen yhteyteen. Selostuksen mukaan yhteystarve kuvaa Pohjois-Pohjanmaan potentiaalia energiamurroksen osana. Kaasuputken toteuttaminen edellyttää tarkempia selvityksiä ja mahdollista YVA-menettelyä yksityiskohtaisemman suunnittelun edetessä, mutta Kempeleen kuntaa mietityttää, millaisilla reunaehdoilla kaasuputki voi sijoittua Kempeleen kunnan alueelle ja miten tarvemerkinä rajoittaa muuta maankäyttöä alueella.

Kempeleen kunta kysyi luonnosvaiheessa Kempelettä koskevista ohjeellisista pääsähköjohtoyhteyksistä: niistä toinen Oulunsalo-Kempele-välinen yhteys on poistettu luonnosvaiheen vastineen mukaan alueverkkoyhtiön kannanoton perusteella ja toinen ohjeellinen sähkönsiirtoyhteys on säilynyt ennallaan. OHJEELLINEN PÄÄSÄHKÖJOHTO 400 kV -merkinnän linjaus (=Merkinnällä osoitetut linjaukset perustuvat YVA-selvityksiin tai muihin riittäviksi arvioituihin selvityksiin, joissa voimajohdon reitti on varmistettu pääpiirteissään toteuttamiskelpoiseksi, mutta voi vaatia vielä mahdollisia pieniä muutoksia.) suuntautuu kunnan virkistysreittien ja maakunnallisesti arvokkaiden soiden yli. Sähkönsiirtoa koskevaa selvitystyötä on jatkettu ehdotusvaiheessa, mutta luonnosvaiheen aineistosta ei löydy tietoa siitä, mihin selvitykseen jäljelle jääneen sähköjohdon linjaus perustuu ja onko sillä seudullista tarvetta.

Viherrakenne

Maakunnan viherrakenne ja ekosysteempipalvelut esitetään selostuksen liitteenä tuulivoiman ja sähkönsiirron teemakartalla Ekologinen yhteystarve / luonnon ydinalueet -viivamerkinällä, jolla ei ole oikeusvaikutuksia. Kempelettä koskee ekologinen yhteys 17) Utajärvi – Kempele, joka saa alkunsa pohjois-eteläsuuntaiselta yhteydeltä 2 (Haapajärvi – Litokaira) ja sijoittuu Oulujoen eteläpuolelle. Yhteys liittyy Tyrnävän ja Muhoksen peltojen väliin jäävän metsäalueen kautta Oulun kaupunkiseudun ekologiaan yhteyksiin.

Kempeleen kunta toteaa edelleen, että luonnon ydinalueet ja yhteystarpeet eivät tule kuntakaavoituksessa tai hankesuunnittelussa huomioiduksi riittävällä tavalla, mikäli niitä ei nosteta oikeusvaikutteiselle kaavakartalle.

Esitetty viherrakenne jää myös energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa irralliseksi kokonaisuudeksi suhteessa muihin merkintöihin tai 1. ja 2. vaihemaakuntakaavassa

osoitettuun viheryhteystarpeisiin, luonnonsuojelualueisiin, virkistysreitteihin ja myöhemmin valmistuvan Natura-selvityksen mahdollisiin tuloksiin nähden. Koko maakunnan kattavassa Natura-alueita koskevassa selvityksessä tarkastellaan tuulivoimarakentamisesta Natura-alueille kohdistuvien vaikutuksien lisäksi Natura-alueiden ulkopuolisten suojelualueiden ekologista verkostoa.

Pohjavesialueiden rajausmuutokset

Maakuntakaavaehdotukseen on päivitetty pohjavesialueiden luokitus- ja rajausmuutokset. Kempeleen kunta huomauttaa, että Kempeleenharjun pohjavesialue on muuttumassa eteläreunastaan. Aluehallintovirasto on päätöksellään 5.12.2023 myöntänyt Kempeleen vesiyhtiölle toistaiseksi voimassa olevan luvan Luonungin pohjavedenottamon rakentamiseen ja pohjaveden ottamiseen Kempeleen Ketolanperällä. Päätöksen myötä Kempeleenharjun pohjavesialueen raja on laajenemassa siten, että Luonungin vedenottamo tulee sijoittumaan Kempeleenharjun pohjavesialuerajauksen sisälle. Uutta aluerajausta odotellaan ELY-keskukselta 2024 alkuvuodesta.

Liikennejärjestelmää koskevat päivitykset

Kempeleen kunta pitää hyvänä, että seudun liikennejärjestelmäselvitykseen perustuvat tieliikenneyhteystarvemerkinnot on päivitetty ilmasto- ja energiavaihemaakuntakaavaan.

Maakuntakaavan valmisteluaineistossa on huomioitu alueellinen junaliikenneselvitys, mutta myös Liminka-Oulu -kaksoisraiteen ratasuunnitelman laatiminen on vireillä. Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitetut raideliikennettä koskevat merkinnot säilyvät uudessa energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa.

Aurinkovoimaloiden rakentaminen

Maakuntakaavamääräyksiin nostettua uutta yleismääräystä aurinkovoimaloiden rakentamisen ohjaamiseksi on tarkennettu. Kempeleen kunta esitti luonnosvaiheen palautteenaan, että Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiavaihemaakuntakaavassa selvitettäisiin seudullisesti merkittävän aurinkoenergian keskitettyyn tuotantoon soveltuvat alueet Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan alueella ja määritettäisiin, mitä seudullisesti merkittävällä aurinkoenergialla tarkoitetaan.

Maakuntakaavaselostuksen mukaan ”Energiamurros ja ilmastovaikutusten arviointi Pohjois-Pohjanmaalla” EMMI-hankkeen yhtenä loppupäätelmänä oli, että aurinkoenergian tuotantoalue ei tämänhetkisen lainsäädännön mukaan edellytä maakuntakaavamerkintää, jolloin kuntakohtaiset ohjausvälineet (yleiskaava, asemakaava, toimenpidelupa ja rakennusjärjestys) ovat merkittäviä. Emmi-hankkeen TP1-raportti 11.4.2023 otti kantaa myös aurinkoenergian maankäytön suunnittelun yleisiin reunaehtoihin ohjeistukseksi kuntakaavoittajille.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on lähettänyt 6.9.2023 jäsenkuntien ja naapurimaakuntien sekä viranomaistahojen kirjaamoihin tuulivoiman yleislausunnon koskien Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan suunnittelutilannetta sekä *maakuntakaavan ohjausvaikutusta aurinkovoiman osalta*. Tämänhetkisen tulkinnan mukaan seudullisesti merkittävänä eli teollisen kokoluokan aurinkoenergia-alueena

pidetään yli yhden piikkimegawatin (1 MWp) aurinkovoimakenttää, hanketoimijoiden näkemyksen mukaan kannattava teollinen mittaluokka on yli 30 MWp.

Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiavaihekaavun ehdotusvaiheen maakuntakaavamääräyksessä ohjataan monisanaisesti aurinkovoimaloiden ja aurinkovoimapuistojen rakentamista.

AURINKOVOIMALOIDEN RAKENTAMINEN

Yleisiä suunnittelumääräyksiä: Teollisen mittaluokan aurinkovoimaloita ja aurinkovoimapuistoja suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota sähkönsiirtoon. Lähellä sijaitsevien voimala-alueiden liittäminen sähköverkkoon on ensisijaisesti keskitettävä yhteiseen johtokäytävään ja yhteispylväisiin, yhteistyössä muiden energiantuotannon hankealueiden kanssa. Alueet tulee ensisijaisesti sijoittaa olemassa olevan yhdyskuntarakenteen ja sähköverkon liityntäpisteiden läheisyyteen. Laajamittaista aurinkoenergiatuotantoa suunniteltaessa voimalat tulee lähtökohtaisesti sijoittaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen, luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -verkoston alueiden, harjajensuojeluohjelman alueiden, pohjavesialueiden, maakuntakaavan luo - alueiden ja seudullisesti merkittävien virkistysalueiden ulkopuolelle. Aurinkovoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava ekologisten yhteyksien säilyminen eheinä ja toimivina. Tapauskohtaisesti voidaan harkita aurinkovoimaloiden sijoittamista myös näille alueille, mikäli se ei merkittävästi lisää aurinkovoimarakentamisesta aiheutuvia haitallisia yhteisvaikutuksia asutukseen, maisemaan, linnustoon tai muuhun ympäristöön. Laajamittaista aurinkoenergiatuotantoa suunniteltaessa on otettava huomioon toteutettavien toimenpiteiden yhteensovittaminen kulttuuri-, maisema- ja luontoarvoihin sekä muihin elinkeinoihin ja asutukseen, ja huolehdittava siitä, että tärkeiden alueiden arvot säilyvät ja merkittävien haitallisten vaikutusten syntyminen ehkäistään.

Hankkeiden sijoittamisella näyttää olevan runsaasti rajoitteita. On varmasti järkevää kiinnittää erityistä huomiota sähkönsiirtoon ja keskittää lähellä sijaitsevia voimala-alueita yhteiseen johtokäytävään. Sen seurauksena sähkönsiirtoon käytettävät maastokäytävät ovat kuitenkin vaarassa kasvaa tai lisääntyä hankkeissa myös Kempeleen alueella ja aiheuttaa haitallisia yhteisvaikutuksia asutukseen, maisema- ja luontoarvoihin tai virkistysalueisiin. Aurinkovoimala-alueiden sijoittaminen ensisijaisesti sähköverkon liityntäpisteiden lähietäisyydelle on tarkoituksenmukaista. Kempeleen kunta ei kuitenkaan näe mahdollisena sijoittaa teollisen mittaluokan aurinkovoimala-alueita yhdyskuntarakenteen läheisyyteen ilman merkittäviä vaikutuksia asutukseen ja maisemaan.

Teollisen kokoluokan aurinkovoimaloiden luvitukselle ja kaavoitukselle ei ole vielä olemassa yhtenäistä toimintatapaa, eikä oikeuskäytäntöä ole saatavilla. Ympäristöministeriö valmistelee parhaillaan teollisen kokoluokan aurinkovoimaloiden kaavoitusta ja lupamenettelyä koskevaa opasta. Aurinkovoimaloiden kaavoitus ja lupamenettelyjen opasaineiston taustaselvitys on lähetetty kuntien kirjaamoihin 12.2.2024. Kunnat ovat siten hitaasti saamassa aurinkoenergian hyödyntämistä edistäviä sujuvia ja yhtenäisiä käytäntöjä.

Yhteenveto

Kempeleen kunta pitää hyvänä, että

- Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiavaihemaa-kuntakaavassa on selvitetty laajasti tuulivoimaan liittyvät kysymykset ja tiedustele, mihin selvitykseen Juurussuon alueella oleva ohjeellinen sähkönsiirtoyhteyden linjaus perustuu ja onko sillä seudullista tarvetta.
- Oulun seudun liikennejärjestelmäselvitykseen perustuvat tieliikenneyhteystarvemerkinnät on päivitetty ilmasto- ja energiavaihemaa-kuntakaavaan ja että Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaa-kuntakaavassa osoitetut raideliikennettä koskevat merkinnät säilyvät uudessa energia- ja ilmastovaihemaa-kuntakaavassa.
- Maakuntakaavan valmisteluaineistossa on selvitetty teollisen kokoluokan aurinkovoimaloiden sijoittamisen reunaehtoja, mutta huomauttaa, että teollisen mittaluokan aurinkovoima-alueita on tuskin mahdollista sijoittaa yhdyskuntarakenteen läheisyyteen ilman merkittäviä vaikutuksia esim. asutukselle.

Kempeleen kunta huomauttaa, että

- Kempele ei ole tuulivoimalle otollista aluetta, mutta sähkönsiirtoon käytettävät maastokäytävät ovat vaarassa kasvaa tai lisääntyä erilaisissa energiahankkeissa myös Kempeleen alueella.
- Kunta kantaa huolta levenevien voimalinjojen ja mahdollisen kaasuputken vaikutuksista asumiseen ja muuhun maankäyttöön.
- Maakuntakaavassa on tutkittu maakunnallinen viherrakenne, mutta sen ohjausvaikutus jää vähäiseksi, mikäli sitä ei nosteta oikeusvaikutteiselle kaavakartalle.
- Kempeleenharjun pohjavesialueen raja-alue on laajenemassa eteläreunastaan Luonungin pohjavedenottamon rakentamisen myötä.

Kempeleen kunta näkee energia- ja ilmastovaihemaa-kuntakaavan laatimisen tarpeelliseksi ja odottaa tekeillä olevien selvityksien tuovan yhä uutta tietoa alueen erityispiirteistä ja päästöttömän energiatuotannon edellytyksistä seudulla.

